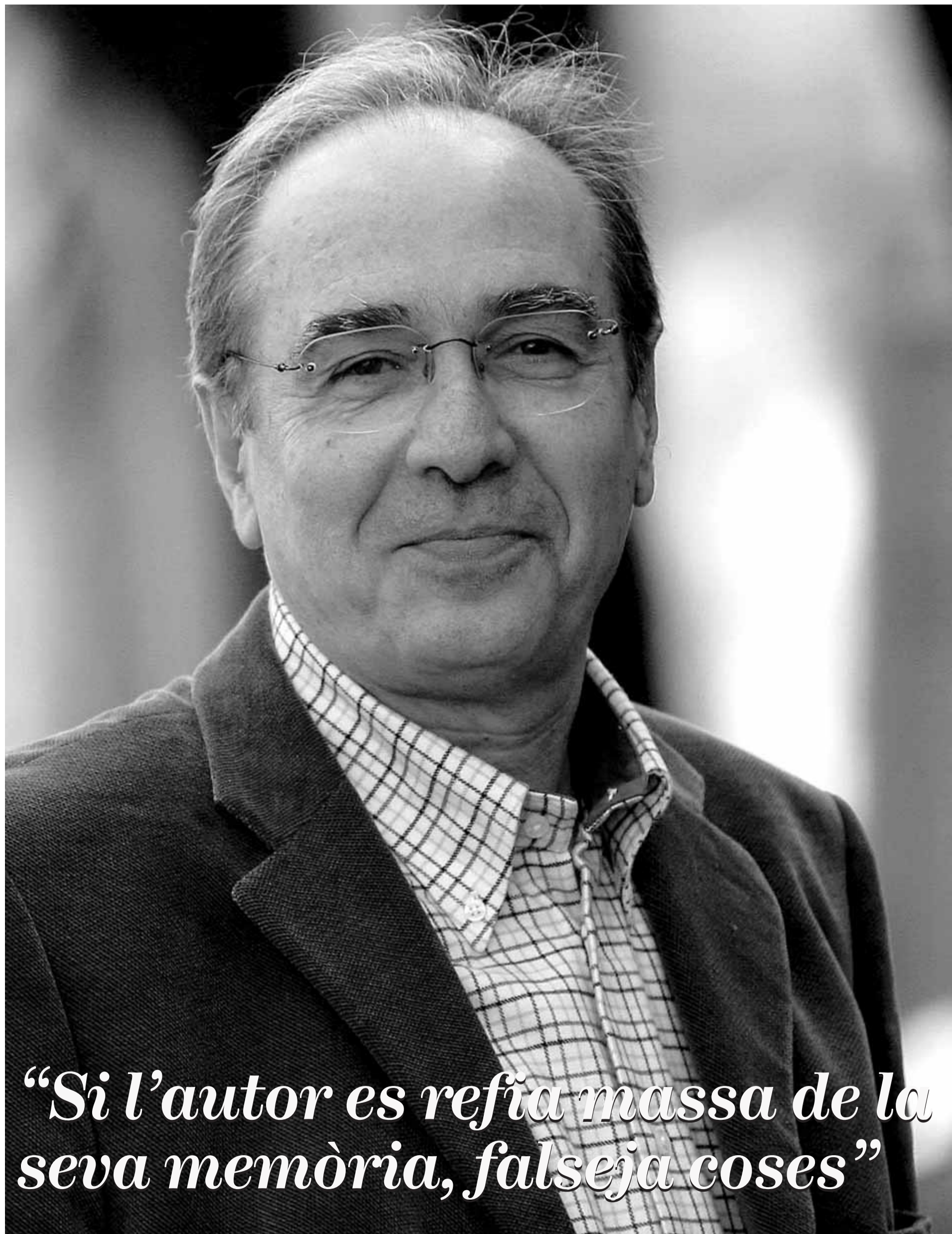

Julià de Jòdar Novel·lista

“Si l’autor es refia massa de la seva memòria, falseja coses”

Julia de Jòdar ha guanyat el premi Sant Jordi amb 'El metall impur', novel·la que tanca la trilogia 'L'atzar i les ombres', en què traça l'aprenentatge vital de Gabriel Caballero • Entrevista de Francesc Bombí-Vilaseca • Fotografies de Marta Pérez

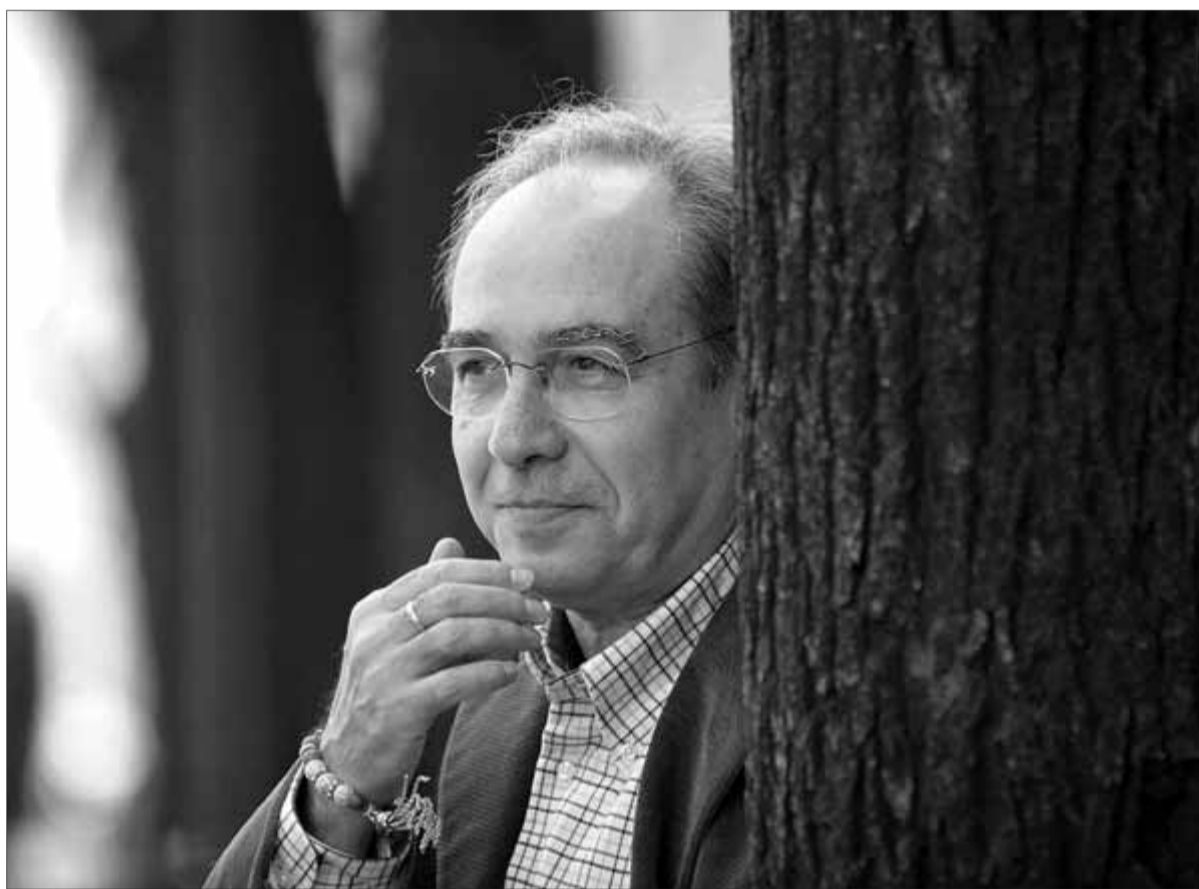
El metall impur clou la trilogia *L'atzar i les ombres*, però és un llibre diferenciat, perquè canvia d'escenari. Els dos primers passen en l'àmbit concret del barri, mentre que aquí ja no, el noi fuig de casa perquè no suporta la mare viuda i tot això. Gabriel Caballero marxa a treballar a una foneria i no sabem ni si a les nits torna a dormir a casa la mare. El viatge és una idea metafòrica, tant se'ns en dona si es queda a dormir en una pensió o si torna a casa quan la mare ja dorm... És un viatge interior que es fa amb un canvi d'escenari. El final de la trilogia és: o ara o mai, hem estat aprenent una mica de la vida i ara hem de demostrar i demostrar-nos que som capaços de viure per nosaltres mateixos. Abans, al barri, la vida era a l'aire lliure, amb les xafareries, les rondallaires... Aquí es tanca en una fàbrica, un món d'homes organitzat pels homes, i ha de donar la talla.

La novel·la juga molt entre la realitat històrica i la ficció...

Aquest home ha estat més mental que actiu, ha vist més les coses des de la barrera que no pas barrejant-se amb la gent, i això li ha creat una sensació d'incomoditat, de voler fer i no fer, de fer-ho a través del pensament, o en aquest cas de l'escriptura, i no reeixir del tot. Tres fragments de la seva vida formen aquesta trilogia: el primer és la memòria de l'amic mort; el segon, la memòria de la noia de qui està enamorat, morta també, i aquest tercer és la memòria del seu protector, que també ha mort. Ell sent que mai no ha arribat a temps, que potser aquesta gent ha mort per culpa seva. És un supervivent i com a tal arrossega la pregunta de per què li ha tocat a l'altre i no a ell. Gabriel Caballero analitza massa els fets i intervé poc, i per això al final de la seva vida s'intenta autoexculpar creant ficció. Al final de cada novel·la hi ha una intervenció externa que demostra que tot l'anterior no és veritat, i aquí aquesta figura és el senyor Lotari, un senyor que troba el manuscrit i investiga què és cert i què no.

Hi ha força punts de contacte entre Julia de Jòdar, Gabriel Caballero i el senyor Lotari...

En el senyor Lotari hi ha segurament la meua mancança d'haver fet d'historiador professional havent-ne fet la carrera, i per tant, la necessitat d'anar espigolant i acumulant materials. També es pot veure com una transfiguració del mateix Caballero, i és un apèndix meu per dir que aquesta novel·la també s'ha construït investigant. En

mi, el senyor Lotari i Caballero hi ha una mena de sensació que alguna cosa que no has fet t'ha quedat mancada i substitueixes allò que hauria estat l'autèntic desafiament per la cosa menuda. No sé si també és una venjança i escrivint em revenjo d'allò que no se'm deixava dir o no podia o no sabia dir. De mi en Caballero hi ha l'experiència juvenil del món que no entens, allò que els grans no t'expliquen, les pors, la indecisió i una ambició de sortir d'allò que veus que no acaba d'ajudar-te a crear allò que portes a dins.

'El metall impur' es mou entre l'extrem de la màxima objectivitat, la subjectivitat i el simbolisme, amb moltes capes. Per què?

Els elements realistes de la novel·la són per dir: la gent està fent uns processos concrets i objectius en els quals hi ha unes jerarquies, un aprenentatge i unes condicions que són l'ordre del món a través de la indústria i, per tant, quan hi entres s'ha de descriure amb la màxima objectivitat. Jo he conegut aquest món i ho puc explicar: no és una cosa erudita sinó que ho he viscut, he vist la pols, la llum i totes

'A la trilogia hi ha la lluita individual de Caballero per ser algú i la lluita social d'un barri i d'una gent treballadora per subsistir en una època duríssima'

les coses que passen en un lloc d'aquestes característiques. Ara bé, aparentment, sota aquest ordre del món hi ha el batec de les vides individuals, les frustracions, les ambicions, les mancances, els desarrelaments. En aquest aiguabarreig de subjectivitat i objectivitat hi ha el terreny en què el Gabriel es mou més a les clares. Ell observa la vida i s'hi fica, però alhora no pot evitar que cada vegada que veu un personatge rar li posa un motiu: aquest és el Foll, aquell el Nazi, el Llimac, el Camàndula... Darrere d'aquesta panòpia de gent no pot evitar de deixar-se emportar per la fantasia.

El retrobament de camí amb personatges estranys recorda el 'Blanquerna' lul·lià...

Són elements que segurament, no conscientment, ja els tenia incorporats de la literatura medieval. Quan surts a la qüestió, al viatge, vas trobant elements que o bé et recorden aspectes monstruosos que no vols saber o et recorden que el camí és dur i cada ocasió és una prova. És un aiguabarreig d'elements afectius, de gent que l'ha ajudat a comprendre les coses, la projecció del futur, i també gent agressiva i amenaçadora. El que ens importa és acompanyar-lo internament en aquest viatge que un dia o altre tots hem hagut de fer més o menys conscientment, com el primer dia que vas a treballar, o amb una noia o el primer dia d'escola: has de recórrer a tota la potencialitat que tens per resoldre-ho.

Hi ha una càrrega èpica, en aquesta novel·la, una gran lluita per la vida...

A la trilogia hi ha l'entrellaçament de la lluita individual de Gabriel Caballero per ser algú amb la lluita social d'un barri i d'una gent treballadora per subsistir en una època duríssima. La gent ara no té consciència de què és això. En aquells escenaris estem recollint tota la grisor i la tristesa del primer franquisme. També hi ha la recuperació d'una certa dignitat interna de la gent: aparentment la gent acota el cap, va a treballar, la vida és grisa i monòtona, però hi ha una resistència interior, per exemple per la feina ben feta.

La novel·la és una excusa per parlar del proletariat en el primer franquisme, per fer memòria històrica, o el tema és un simple escenari?

La narrativitat necessita sempre un cert escenari històric, tant si és contemporani com si és de fa cinquanta anys, i uns personatges que s'hi moguin. El narrador sempre és subjectiu, i no pot ser mai la veu de la història. És una mena de reflex dialèctic moral en una època, sempre que l'hagis viscuda o la coneguis prou o intentis fer-te-la teva. La metàfora d'aquesta novel·la és que el lector és qui pot ser depositari d'una certa transmissió de memòria, perquè, si l'autor es refia massa de la seva memòria, falseja coses.

Dóna molta importància a l'ús del llenguatge. Quan Gabriel Caballero diu que ell farà servir el català millor que les noies que l'insulten, sembla vostè qui parla...

Per a un noi d'aquesta mena aquest món assenyat, organitzat i autosuficient que per a ell és la gent del centre de la ciutat és un element d'atracció i repulsió. Caballero és una mena de símbol de la lluita no només per l'ascens cultural i mental sinó també social. Primer va cap a la burgesia catalana, però fracassa, i després va a la fàbrica, un món diametralment oposat.

I vostè?

Julia de Jòdar ha canviat molt de territoris, molt més que el Caballero. He treballat de químic, he fet història, he treballat en editorials, en una foneria, a la indústria de les pintures i dels plàstics, i he escrit, i durant la dictadura vaig fer política com un progrés normal i corrent. Aquesta és la part del Gabriel Caballero que encara no coneixem. Hi ha uns quants jos que m'interessen, però no és una experiència d'egolatria sinó que aquests canvis m'han donat una idea de la meua relació amb el món que només he pogut treure a través de la literatura.

Estil lliure

Julia de Jòdar (Badalona, 1942) era un autor desconegut fins que el 1997 va debutar amb *L'àngel de la segona mort* (Quaderns Crema), primer volum de la trilogia *L'atzar i les ombres*, amb el qual va guanyar els premis Cavall Verd i Ciutat de Barcelona. Va continuar la sèrie el 2001 amb *El trànsit de les fades* (Quaderns Crema), que va guanyar el premi de la Crítica, i ara ha clos la trilogia amb *El metall impur* (Proa), premi Sant Jordi. El 1999 va publicar el llibre de relats *Zapata als Encants* (Quaderns Crema), i el 2003, *L'home que va estimar Natàlia Vidal* (Edicions 62), premi Prudenci Bertrana. També va publicar el 2005 *Fot-li, que som catalans!* (L'Esfera dels Llibres), amb Xavier Bru de Sala i Miquel de Palol, amb els quals continua col·laborant a la premsa.

La seva ambició literària li ha valgut el reconeixement de la crítica. A *El metall impur*, de Jòdar tanca l'etapa d'aprenentatge de Gabriel Caballero i el posa a treballar en una foneria, on coneix a fons el proletariat. Malgrat que *El metall impur* és la fi d'una trilogia, de Jòdar confia a continuar explorant el món de Gabriel Caballero: "És probable que, si hi ha voluntat i salut, expliqui els anys des de la fi d'*El metall impur* fins a l'actualitat, però no sé si serà una trilogia o un sol llibre o què. Quan vaig començar no tenia cap intenció de fer una carrera literària a la manera convencional del terme. El que necessitava era explicar allò, i el que eren inicialment dues-centes pàgines s'ha convertit en mil dues-centes. Quan comences a saber nedar, vols fer més distàncies, fer immersió, practicar estils..."